

Arkadiusz Machniak

ORCID ID: 0000-0002-8092-9973

Uniwersytet Rzeszowski

Terroryzm samobójczy – uwarunkowania zjawiska i jego wpływ na środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego

Wprowadzenie

Zjawisko współczesnego terroryzmu ulega gwałtownym zmianom, zwłaszcza pod względem motywów, jakimi kierują się członkowie organizacji terrorystycznych. Jest to specyficzna transformacja motywacji organizacji terrorystycznych, mająca związek z nową jakością określonego terroryzmu – sięganiem po wyrafinowane środki walki¹.

Terroryzm w dzisiejszych czasach stał się jednym z największych zagrożeń dla bezpieczeństwa nie tylko państw, struktur władzy, lecz także całych społeczeństw. Zmierza on do zastraszenia, wzbudzenia poczucia ciągłego zagrożenia i do destrukcji, ma na celu szeroko pojętą destabilizację określonych społeczeństw. Terroryzm jest tendencją ukierunkowaną na osiągnięcie celów, których – zdaniem terrorystów – nie można osiągnąć w inny sposób².

Bez względu na to, jak wzniosłe cele przypisują sobie terroryści, ich działalność jest zawsze kryminalna, zawsze destrukcyjna, cofająca ludzkość do czasów bezprawa i chaosu, powodująca wewnętrzne oraz międzynarodowe komplikacje, zaprzeczające pokojowym celom i postępowi³.

Podczas ataku terrorystycznego wykorzystują oni różnorodne metody działania, do których należą środki konwencjonalne i niekonwencjonalne. Samobójcze zamachy są jedną z najskuteczniejszych metod ataków terrorystycznych. Jako wysoko

¹ K. Jałoszyński, *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2008, s. 31.

² T. Białek, *Terroryzm, manipulacja strachem*, Studio Emka, Warszawa 2005, s. 57.

³ C. Sterling, *Sieć terroru. Prawda o międzynarodowym terroryzmie*, Wydawnictwo Głos, Warszawa 1990, s. 337.

„wyspecjalizowana” metoda działania organizacji terrorystycznych, są one niezwykle trudne do przewidzenia oraz przeciwdziałania ze strony uprawnionych służb i instytucji. Terroryzm jest zjawiskiem dynamicznym, ulegającym zmianom związanym z rozwojem współczesnej cywilizacji. Również metody działania organizacji terrorystycznych podlegają zmianom i cechują się doskonaleniem sposobów przeprowadzania zamachów.

Autor w ramach prezentowanego tekstu podejmuje się rozważań nad przedstawieniem zjawiska terroryzmu samobójczego, jego uwarunkowań oraz wpływu na aktualne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego.

Geneza i uwarunkowania terrorystycznych zamachów samobójczych

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że współczesny samobójczy terroryzm islamski po raz pierwszy zaistniał 11 listopada 1982 roku w Libanie. Zastosowano go wówczas jako asymetryczny środek walki przeciwko agresji Izraela na wspomniany kraj. W owym dniu (będącym świętem narodowym Libanu) 17-letni Ahmad Kassir wjechał samochodem z materiałami wybuchowymi w budynek izraelskich władz okupacyjnych w Tyrze. Terroryzm samobójczy z Libanu przeniknął do Izraela, gdzie zaczęły go stosować ugrupowania palestyńskie. Motywem tego typu ataków była chęć odwetu za zamachy militarne na Palestyńczyków, izraelskie sankcje ekonomiczno-gospodarcze i poniżanie arabskich mieszkańców Palestyny⁴. Palestyńscy terroryści z Hezbollahu są w mediach chętnie przedstawiani jako „partyzanci”, w odróżnieniu od „morderców” z izraelskich sił zbrojnych. Analizując wieloletni konflikt palestyńsko-izraelski, należy stwierdzić, że to właśnie Hezbollah przyczynił się do wykreowania kultury „śmierci” męczeńskiej, pod której wpływem bycie szahidem stało się marzeniem wielu palestyńskich dzieci⁵.

Klasyycznym przykładem żywiołowego rozwoju i ewolucji terroryzmu samobójczego jest Irak. Nikt nie przewidział, że fenomen terrorystycznych zamachów samobójczych pojawi się w tym kraju wraz z obecnością wojsk amerykańskich i osiągnięciem skalę niespotykaną wcześniej na żadnym innym obszarze świata. Terroryści samobójcy ujawnili się w Iraku już na początku działania koalicji amerykańskiej, atakowali wówczas wszystkie cele uważane za sojusznicze względem USA. Od połowy 2005 roku zamachy samobójcze stały się jedną z ważniejszych metod walki ugrupowań ekstremistycznych⁶. Zamachy te występują na styku cywilizacji, które były w stanie konfliktu w czasie ataku samobójczego⁷. Samuel Huntington twierdzi, że

⁴ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych w aspekcie kryminologicznym i prawnym. Cz. I*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, nr 2, s. 15–16.

⁵ K. Mroczkowski, *Wojna i „Pokój dla Galilei”. Militarne i polityczne konfrontacje Organizacji Wyzwolenia Palestyny i Państwa Izrael na terytorium Libanu w latach 1970–1985*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2018, s. 511.

⁶ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 17.

⁷ M. Lasota, B. Grenda, *Arena samobójców. Wybrane aspekty terroryzmu samobójczego*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 88.

powstanie cywilizacji jest odpowiedzią na wyzwania (np. ochrona przed najezdami innych ludów, konieczność kontroli – sprawowanie władzy). Za podstawowy wyróżnik cywilizacji przyjmuje on religie, co oddaje stwierdzenie, że wielkie religie są fundamentami wielkich cywilizacji⁸.

Konflikty religijne, choć są młodszą formą wojen o dominację w historii ludzkiej cywilizacji, to przybierają często bardziej krwawy charakter i na długie lata stają się zarzewiem wzajemnych uprzedzeń, animozji i nienawiści. Wśród przyczyn współczesnych konfliktów religijnych i terroryzmu motywowanego religijnie znajduje się fundamentalizm – słowo klucz, które otwiera drzwi do dyskusji na temat ortodoksji, herezji, sekt i upolitycznienia religii⁹.

Jednym z doniosłych problemów współczesnego świata jest terroryzm fundamentalistów muzułmańskich. Stanowi on największe zagrożenie dla krajów uznanych przez jego wykonawców za twór szatana i wrogów Allaha, gdyż terroryści nie są zainteresowani prowadzeniem rozmów pokojowych, dążą jedynie do niszczenia. Religia w kulturach Wschodu i Zachodu pojmowana jest w diametralnie odmienny sposób. W krajach demokracji europejskiej i amerykańskiej została ona oddzielona od polityki, natomiast w krajach muzułmańskich stanowi instrukcję, jak postępować w życiu świeckim. Narody te traktują życie świeckie jako przejaw religii¹⁰.

Terroryzm islamski jest nierozzerwalnie związany z fundamentalizmem islamskim, będącym rodzajem fundamentalizmu religijnego, opierającym się przede wszystkim na wyższości islamu nad życiem świeckim oraz innymi religiami. Jego celem jest utworzenie państwa islamskiego, którego funkcjonowanie będzie się opierać na prawie koranicznym, czyli szariacie. Nie dopuszcza on możliwości zmodernizowania islamu ani prowadzenia dialogu z odmiennymi koncepcjami, koncentruje się na zwalczaniu innowierców (niewiernych) oraz państw zachodnich¹¹.

Według radykalnych fundamentalistów islam w obecnej formie nie ma racji bytu, ponieważ narosły w nim zjawiska, których pierwotnie nie było; postulują więc oni korzystanie jedynie z tradycji przodków i odrzucenie wszelkich innowacji i reform. Tylko pierwotny, czysty kształt religii islamskiej i własna tożsamość kulturowa są, ich zdaniem, jedynymi i najdoskonalszymi wartościami¹².

Wymowna okazuje się wypowiedź teologa i radykalnego filozofa islamskiego, uważanego za jednego z najbardziej wpływowych myślicieli islamskich w XX wieku – Sayyida Abula A'la Maududiego:

---

⁸ S. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Wydawnictwo Literackie Muza, Warszawa 2008, s. 59.

⁹ K. Izak, *Nie tylko islam. Ekstremizm i terroryzm religijny*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2015, nr 12, s. 183.

¹⁰ M. Lasota, B. Grenda, *Arena samobójców...*, op. cit., s. 95.

¹¹ M. Wysocka, *Definicja mutacji i ewolucji terroryzmu islamskiego w XXI wieku*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni” 2018, nr 3, s. 130.

¹² J. Piwowarski, J. Depo, P. Pajorski, *Fundamentalizm islamski a terroryzm w XXI wieku*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron”, Kraków 2015, s. 65.

(...) celem islamskiego dżihadu jest wyeliminowanie wszystkich systemów niemuzułmańskich i wprowadzenie w ich miejsce rządów opartych na islamie. W tych rewolucyjnych zapędach islam nie zamierza ograniczać się do jednego kraju czy nawet grupy państw. Celem islamu jest rewolucja na skalę światową¹³.

Znamiennie na temat realizowanych przez swoich bojowników zadań wypowiedział się dla telewizji Al Jazeera przywódca Al-Kaidy, Osama bin Laden:

(...) dlatego naszym przeznaczeniem ma być wciąż strach, śmierć, wygnanie, uczynienie dzieci sierotami, a kobiet wdowami, będziecie zabijani, tak jak zabijacie, będziecie bombardowani, tak jak bombardujecie¹⁴.

Należy także zwrócić uwagę na termin „dżihadysta”. Określa on osobę walczącą w imię swoich ideałów. Precyzyjniejszy jest zaś termin „wojujący dżihadysta”, wskazujący na tego, kto wybrał ścieżkę kital¹⁵.

Twierdzenie, że ekstremizm nie ma nic wspólnego z islamem, który jest religią pokoju, jak mówią jego wyznawcy, stanowi przekłamanie. W religii tej istniał i wciąż jest obecny radykalny nurt wynikający z interpretacji źródeł, agresywnej, a nawet wojowniczej duchowości wiernych i politycznych celów przywódców duchowych¹⁶.

Islam w sferze polityki to potężny ruch ponadnarodowy, którego wyznawcy rządzą jednymi państwami, a ubiegają się o władzę w innych. Wpływ polityczny tego ruchu jest ogromny na całym Bliskim Wschodzie i w świecie islamskim. Kult męczeństwa oraz poświęcenia opierający się na religii wprowadził po raz pierwszy w życie ajatollah Ruhollah Chomeini, który po wybuchu wojny irańsko-irackiej głosił w Iranie konieczność ponoszenia ofiar składanych z życia¹⁷. Zjawisko polityzacji islamu prowadzi do wojny cywilizacyjnej (zachodniej i islamskiej) czy też wojny światopoglądowej. Są jednak fundamentaliści toczący wojnę nie tylko światopoglądową. Przemoc nabiera wówczas charakteru terroryzmu, który wykracza poza wszelkie granice¹⁸.

Terroryzm samobójczy w Iraku stał się swoistym poligonem doświadczalnym dla islamskich ugrupowań terrorystycznych z Afganistanu, Pakistanu, Arabii Saudyjskiej, krajów Maghrebu, Somalii i innych regionów świata muzułmańskiego, a także dla obszaru kultury zachodniej. We wrześniu 2009 roku marokańskie służby bezpieczeństwa aresztowały 24 członków siatki terrorystycznej wyspecjalizowanej

¹³ Cyt. za: M. Sadowski, *Dżihad – święta wojna w islamie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2013, nr 8, s. 29.

¹⁴ W. Dietl, K. Hirschmann, R. Tohoven, *Terroryzm*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 26.

¹⁵ P. Mazur, *Czy dżihad to ideologia? O niekonsekwencjach terminologicznych wokół „walki na ścieżce Boga”*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate” 2019, nr 9, s. 31.

¹⁶ K. Izak, *Nie tylko islam...*, op. cit., s. 207.

¹⁷ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 97.

¹⁸ D. Duda, *Terroryzm islamski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002, s. 40.

w werbowaniu ochotników do przeprowadzenia samobójczych zamachów w Iraku, Somalii i Afganistanie¹⁹.

Nie można zapomnieć, że grupy terrorystyczne sięgają do ataków samobójczych z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze, islam jest religią mniej zhierarchizowaną niż chrześcijaństwo. Zdarza się, że imamowie odrzucają powszechny kanon teologiczno-prawny. Oznacza to, że istnieją duchowni, którzy poprą ataki samobójcze, jako zgodne z islamem. Po drugie, do ataków samobójczych, ze względu na ich prostotę i skuteczność, odwołują się przede wszystkim podmioty niepaństwowe. Podmioty te przeciwstawiają się ustanowionemu establishmentowi, często wprowadzając element radykalny²⁰.

Szczególną uwagę należy zwrócić na terroryzm samobójczy w Afganistanie. Wraz ze zwiększaniem się polskiej obecności militarnej w tym kraju wzrasta również ryzyko samobójczych ataków terrorystycznych. Po ujawnieniu zabicia afgańskich cywilów przez polskich żołnierzy w sierpniu 2007 roku dowódca talibów w prowincji Helmand oświadczył wysłannikowi Polskiego Radia, że jego ugrupowania będą atakować żołnierzy NATO bez względu na to, czy są Amerykanami, Brytyjczykami czy Polakami. Według jego oświadczenia rebelianci nie zgodzą się na żadne negocjacje z afgańskim rządem, dopóki w Afganistanie stacjonują obce wojska, głównie Amerykanie. Dlatego będą atakowali żołnierzy bez względu na kraj ich pochodzenia, żeby zniszczyć plany NATO dotyczące Afganistanu²¹.

Oczywiście dżihadyzm częściowo ma już charakter rodzimy (konwertyci i kolejne pokolenia potomków imigrantów), niemniej konflikt bliskowschodni znacznie wpływa na zaognienie sytuacji, dając pożywkę radykalizacji, a czasem stanowiąc bezpośredni bodziec do działania²².

Po Iraku, Afganistanie i Pakistanie ofensywa islamskiego terroryzmu samobójczego rozpoczęła się na islamskich obszarach Afryki, szczególnie w Algierii i Maroku oraz w Somalii. O ile zjawisko to w Algierii i Maroku uległo pod koniec 2008 roku wyraźnemu osłabieniu, o tyle bardzo się nasiliło w Somalii. Aktywność terrorystyczna w Algierii zaznaczyła się w styczniu 2007 roku, a pierwsze i dobrze zorganizowane zamachy odnotowano 12 lutego 2007 roku. W tym dniu terroryści, także samobójcy, dokonali równocześnie siedmiu ataków na komisariaty policji i budynek żandarmerii. Cztery eksplozje nastąpiły w pobliżu posterunków policji. Pięć z siedmiu bomb ukryto w samochodach-pułapkach. W atakach zginęło osiem osób²³.

Organizacje terrorystyczne Bliskiego Wschodu wykorzystują ochotników, którzy od początku znają swoje przeznaczenie, a śmierć traktują jako męczeństwo za

¹⁹ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 18.

²⁰ P. Łubiński, *Prawo do życia a ataki samobójcze w islamie i prawie międzynarodowym*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate” 2018, nr 8, s. 62.

²¹ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 18.

²² J. Tomaszewicz, *Trajektoria współczesnego terroryzmu międzynarodowego – nowe wyzwania*, „Studia Lubuskie” 2016, t. XII, s. 157.

²³ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 22.

słuszną sprawę. Obywatele Palestyny w znacznej większości uważają, że słuszne jest kontynuowanie samobójczego terroryzmu w Izraelu. Nie bez znaczenia, oprócz powszechnego uznania dla rodziny samobójcy, jest także aspekt finansowy. Rodzina otrzymuje wymierną gratyfikację od anonimowych bogatych muzułmanów, od 25 tysięcy dolarów amerykańskich (w połowie lat 90. ubiegłego stulecia) do kwot znacznie większych obecnie²⁴.

Należy wskazać, że na całym arabskim Bliskim Wschodzie, w Afryce Północno-Wschodniej i Azji Środkowej oraz na Kaukazie Północnym terroryzm samobójczy może stosować około 20 najbardziej zdeterminowanych dużych islamskich organizacji terrorystycznych. Nie wiadomo, jak duży potencjał terroryzmu samobójczego tkwi również w rejonach Kaukazu Północnego, skąd ekstremiści przeniknęli do Afganistanu i Pakistanu. W sumie organizacje działające na interesujących nas obszarach świata mogły w ostatnim czasie stworzyć ok. 500 grup (komórek) terrorystycznych, dysponujących odpowiednimi zasobami finansowymi, doświadczeniem oraz zapleczem ludzkim, a w związku z tym zdolnych do organizowania i dokonywania ataków samobójczych w każdym regionie świata²⁵.

Postawa wielu muzułmanów wobec Zachodu, pełna niezrozumienia, prowadzi ich nieuchronnie w stronę terroryzmu. Islamscy terroryści traktują świat Zachodu jako zasługujący na całkowite zniszczenie, jako świat, który dał się ujarzmić absolutnemu złu²⁶.

Warto podkreślić, że w islamie zagadnienie męczeństwa i śmierci za wiarę jest ściśle powiązane z wezwaniem do dżihadu. Mówią o tym liczne sury Koranu²⁷. Kultura śmierci jest nierozdzielnie związana z polityką i życiem w krajach muzułmańskich; jest wszechobecna i gloryfikowana. Wielu samobójczych zamachowców pochodzi ze stabilnych rodzin. Otoczeni są opieką i miłością rodziców, rodzeństwa i kuzynów. Przykładem jest przypadek Ismaila al-Masawabiego, który w czerwcu 2001 roku zginął w trakcie samobójczego ataku, zabijając zarazem dwóch żołnierzy izraelskich. Ismail przeprowadził zamach tuż przed ukończeniem studiów. Jego matka stwierdziła:

Jestem szczęśliwa, od kiedy usłyszałam, że to zrobił. Być szahidem to coś. Niewielu ludzi potrafi zdobyć się na taki czyn. Dziękuję za to Bogu. Koran mówi, że szahid nie umiera. Wiem, że syn jest blisko mnie. Wierzę w to²⁸.

---

²⁴ D. Deptała, *Terroryzm samobójczy. Wybrane problemy*, „Res Polticae. Prace Naukowe Akademii Jana Długosza w Częstochowie” 2016, t. VIII, s. 63.

²⁵ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 26.

²⁶ Z. Ambrożewicz, *Dlaczego islam nie akceptuje Zachodu? Rogera Scrutona próba odpowiedzi*, „Nurt SVD” 2017, nr 2, s. 512.

²⁷ M. Abassy, *Typy męczenników i wzory męczeństwa w szyickim islamie*, „Kultura Słowian. Rocznik Komisji Kultury Słowian PAU” 2018, t. XIV, s. 39.

²⁸ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 108–109.

Bardzo ważną rolę w samobójczej działalności terrorystycznej odgrywają działania propagandowe. W miarę możliwości zamachy są filmowane i rozpowszechniane w telewizjach arabskich. Oglądanie ich zachęca młodych ludzi do wstępowania w szeregi „męczenników”, a dla przygotowujących się jest elementem ostatecznego utwierdzenia w słuszności podjętych zobowiązań²⁹.

Radykalne ugrupowania islamskie wykorzystują w procesie edukacyjnym szeroko rozwiniętą indoktrynację, która rozpoczyna się od najwcześniejszych lat życia. W 2001 roku w Gazie odbyła się uroczysta promocja dla 1650 dzieci w wieku przedszkolnym. Ceremonia rozpoczęła się od recytacji Koranu i złożenia przysięgi kontynuowania dżihadu i oporu. Poszczególne grupy przedszkolne przygotowały przedstawienia i występowały przed publicznością. Jedno dziecko przebrane było za szejka Ahmada Jasina, inne za szejka Hasana Nasrallaha. Część dzieci występowała w strojach zamachowców samobójców. Dzieci z przedszkola al-Imam wystawiły sztukę o konieczności zemsty za śmierć męczenników (szahidów) oraz kontynuowania oporu i walki z Izraelem³⁰.

Motywy wewnętrzne wynikają z osobistych uwarunkowań terrorysty, wiążą się ściśle z jego osobowością i wpojonym systemem wartości. Współcześnie dąży się do wyselekcjonowania charakterystycznych cech i postaw ludzi, które pozwoliłyby z dużym prawdopodobieństwem wytypować wśród społeczeństwa potencjalnych terrorystów. Z uwagi na brutalność zachowania, brak skrupułów, terrorystom przypisuje się psychopatyczne cechy. Badania jednak dowodzą, że działania terrorystów znacznie się różnią od zachowania psychopatów. Podstawowa różnica wynika ze sposobu doboru ofiar: w odniesieniu do aktów terrorystycznych najczęściej ofiarami stają się przypadkowe osoby, natomiast ofiary morderców psychopatycznych są dokładnie dobierane. Terroryci najczęściej są przekonani, że działają w słusznej sprawie, czują pewnego rodzaju misję, czym usprawiedliwiają dokonane zbrodnie. Uważają, że walka, którą prowadzą, jest ich obowiązkiem³¹.

Samobójcy terroryci pozostają lojalni i biorą pod uwagę punkt widzenia grupy terrorystycznej, której są członkami, oraz cele, jakie wspólnie chcą osiągnąć. Jest to szczególnie widoczne podczas analizy terrorystycznych ataków samobójczych, które wymagają ścisłej współpracy wszystkich członków ugrupowania dla osiągnięcia wspólnego celu, czyli skutecznego przeprowadzenia zamachu. Na motyw altruistyczny wskazuje też brak izolacji grupy od społeczeństwa, w którym terroryci znajdują poparcie i akceptację swoich działań. Sprawia to, że jednostka pragnie poświęcić życie dla dobra ogółu³².

---

²⁹ D. Deptała, *Terroryzm samobójczy...*, op. cit., s. 63.

³⁰ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 110.

³¹ M. Zajda, *Badanie wpływu aktów terroryzmu indywidualnego na stan bezpieczeństwa w państwie na podstawie wybranych zamachów*, „Security, Economy & Law” 2014, nr 5, s. 72.

³² W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 130.

W przyszłości terroryzm będą uprawiać jednostki lub niewielkie grupy o podobnych zapatrywaniach. Terroryści działający w małych grupach lub samotnie będą bowiem trudniejsi do wykrycia, chyba że popełnią błędy lub zostaną odkryci przypadkiem³³.

Wybrane przykłady zamachów samobójczych

Do brutalnych samobójczych zamachów terrorystycznych należą ataki podczas najważniejszego święta szyizmu imamickiego w świętym mieście Karbala i w Bagdadzie. Podczas zaplanowanych na 2 marca 2004 roku zamachów terrorystycznych zdetonowano 12 ładunków wybuchowych w Karbali oraz trzy w pobliżu meczetu Al-Kadhimiya w Bagdadzie. W Karbali zamachowiec samobójca oraz inni terroryści, którzy nie byli samobójcami, zdetonowali dziewięć ładunków wybuchowych w meczecie Hussain. W wyniku tego ataku zginęło 106 osób, a 233 zostały ranne. Z kolei w Bagdadzie czterech zamachowców samobójców przeszło przez dwa kordony bezpieczeństwa rozmieszczone wokół meczetu Al-Kadhimiya. Trzech z nich zdetonowało swoje ładunki, czwarty został natomiast zatrzymany³⁴.

Przemoc terrorystyczna jest prowadzona przy użyciu broni: zazwyczaj broni palnej i bomb. Środki stosowane przez terrorystów pozostają od lat niezmiennie, jednak rozwój technologiczny sprawia, że liczba sposobów, za pomocą których można dokonać ataku, ciągle się rozszerza³⁵.

Znamienną ilustracją zjawiska terroryzmu samobójczego w Iraku jest atak z 14 sierpnia 2007 roku na kompleks budynków w mieście Kahtanijja (120 km na zachód od Mosulu), zamieszkanym przez mniejszość wyznającą jazydyzm. Był to nie tylko największy atak samobójczy przeprowadzony od początku wojny w Iraku, lecz także jeden z największych na świecie, z wyjątkiem zamachów dokonanych w USA w 2001 roku. Sprawcami zamachów było czterech samobójców, którzy jednocześnie zdetonowali ładunki w czterech samochodach-cysternach. W wyniku wybuchów zginęło ok. 400 osób; co najmniej 30 domów zrównano z ziemią. Do ataku nikt się nie przyznał³⁶. W Iraku najwięcej ofiar odnotowywano w punktach werbunkowych. Samobójca przebywający w tłumie przyszłych policjantów lub żołnierzy czekał na dogodny moment, aby zdetonować ładunek. W byłej polskiej strefie po jednym z wybuchów odnaleziono szczątki zamachowca, który miał przymocowane do głowy małe antenki. Prawdopodobnie jego zadanie polegało na zbliżeniu się do grupy osób, a obserwujący go z dalekiego wspólnicy za pomocą urządzenia wysyłającego sygnał radiowy zainicjowali eksplozję³⁷.

³³ B. Bolechów, *Terroryzm w świecie podbiegunowym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 494.

³⁴ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 71.

³⁵ J. Horgan, *Psychologia terroryzmu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 133.

³⁶ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 17.

³⁷ D. Deptała, *Terroryzm samobójczy...*, op. cit., s. 67.

Należy pamiętać, że terroryzm ewoluuje w bardzo szybkim tempie oraz przystosowuje swoje działania do faktycznych możliwości taktycznych i logistycznych dokonywania zamachów³⁸.

Terroryzm samobójczy w Afganistanie od połowy lipca 2009 roku jest stosowany w ramach nowej taktyki, polegającej na tym, że atak grupowy terrorystów samobójców na obiekty silnie chronione, głównie militarne, grupy klasycznej partyzantki wspomagają ogniem broni strzeleckiej i moździerz. W lipcu 2009 roku, kiedy wojska koalicji zachodniej poniosły największe straty od czasu inwazji w 2001 roku, ośmiu talibów przebranych za kobiety zaatakowało cywilne urzędy administracji i bazę wojskową w Gardez i Dżalalabadzie. Wszyscy napastnicy zostali zastrzelezeni, zanim udało im się przedrzeć do głównych bram, kilku zdążyło jednak odpalić nasobne ładunki wybuchowe. W podobny sposób (przebrani za kobiety) terroryści samobójcy zaatakowali wcześniej cywilne i wojskowe obiekty w Kabulu, Nuristanie, Paktice, Kandaharze i Choście. Podczas ataków wspierani byli ogniem przez zorganizowane grupy partyzanckie. W Choście wspomagani przez zamachowców partyzanci atakowali przez kilka godzin żołnierzy afgańskich i amerykańskich³⁹.

Sześć osób zginęło, a 15 zostało rannych w dwóch zamachach samobójczych przeprowadzonych w stolicy Afganistanu, Kabulu, 1 października 2014 roku. Do ataku przyznali się talibowie, którzy zorganizowali dwa ataki samobójcze wymierzone w autobus przewożący żołnierzy. Do zajścia doszło po podpisaniu przez afgańskie władze ze Stanami Zjednoczonymi dwustronnego paktu o bezpieczeństwie, który umożliwił pozostawienie w Afganistanie po 2014 roku niewielkiego kontyngentu wojsk amerykańskich⁴⁰.

20 listopada 2016 roku doszło zaś do samobójczego zamachu na wiernych szyickich przebywających w meczecie Bakir ul Olum w Kabulu. Szyici zebrali się na modlitwach z okazji święta Arbain. W trakcie przygotowań do odbywania modłów zamachowiec samobójca wszedł do świątyni, a następnie zdetonował bardzo silny ładunek wybuchowy. W wyniku ataku zabitych zostało co najmniej 27 osób, kolejne 35 odniosło rany⁴¹.

10 lutego 2017 roku w mieście Laszkargah w prowincji Helmand w Afganistanie doszło do samobójczego zamachu bombowego przed siedzibą banku. W wyniku eksplozji materiałów wybuchowych życie straciło siedem osób, a ponad 20 zostało rannych. Celem zamachu mieli być najprawdopodobniej afgańscy żołnierze, gdyż zamachowiec wysadził się w powietrze, wraz z ciężarówką wypełnioną materiałami

---

³⁸ P. Chomentowski, *Prawnokarne i organizacyjne elementy systemu antyterrorystycznego w Polsce – stan obecny i perspektywy doskonalenia*, Uniwersytet w Białymstoku. Wydział Prawa, Białystok 2013, s. 57.

³⁹ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 22.

⁴⁰ *Zamachy samobójcze w Kabulu, nie żyje 6 osób*, <https://www.newsweek.pl/swiat/afganistan-samobojcy-zamachy-terrorysty-newsweekpl/6f710by>, [dostęp: 2.05.2010].

⁴¹ *Afganistan. Zamach na szyitów w meczecie w Kabulu*, <https://www.special-ops.pl/aktualnosc/id3181,afganistan.-zamach-na-szyitow-w-meczecie-w-kabulu>, [dostęp: 2.05.2020].

wybuchowymi, w chwili przyjazdu samochodu wypełnionego wojskowymi. Żołnierze mieli odebrać z banku żołąd⁴².

Aktywność terrorystyczna w Algierii rozpoczęła się w styczniu 2007 roku, a pierwsze i dobrze zorganizowane zamachy odnotowano 12 lutego 2007 roku. W tym dniu terroryści, w tym samobójcy, dokonali równocześnie siedmiu ataków na komisarjaty policji i budynek żandarmerii. Cztery eksplozje nastąpiły w pobliżu posterunków policji. Pięć z siedmiu bomb ukryto w samochodach-pułapkach. W atakach zginęło osiem osób. Kolejnych dwóch ataków samobójczych dokonano 10 kwietnia 2007 roku. Eksplozja samochodu-pułapki spowodowana przez samobójcę nastąpiła przed siedzibą premiera Algierii Abdelaziza Belchadema i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W zamachu zginęło ponad 30 osób, doszło również do uszkodzenia gmachu budynku. Drugi ładunek samobójca zdetonował obok posterunku policji usytuowanego w pobliżu lotniska pod Algierem. 11 kwietnia 2007 roku tamtejsza policja otrzymała około 20 alarmów bombowych, których skutkiem były masowe ewakuacje ludzi z dworców autobusowych, marketów, uczelni, budynków administracji i użyteczności publicznej⁴³.

Ruch na Rzecz Jedności i Dżihadu w Afryce Zachodniej ponosi odpowiedzialność za kilka spektakularnych ataków w regionie Afryki Północnej i Zachodniej. 4 marca 2012 roku w mieście Tamanrasset na południu Algierii dwóch zamachowców samobójców dokonało ataku na posterunek żandarmerii przy użyciu samochodu wypełnionego 200 kg trotylu. W wyniku zamachu zginęło 15 żandarmów, pięciu cywili oraz trzech przechodniów. Inna operacja tej organizacji terrorystycznej przeprowadzona została 29 czerwca 2012 roku. Zamachowiec samobójca zaatakował posterunek żandarmerii i zabił jednego żandarma oraz ranił trzech innych⁴⁴.

Obecność i aktywność terroryzmu samobójczego odnotowano na początku 2007 roku również w Maroku. W marcu służby marokańskie ujawniły, że 12-osobowa samobójcza grupa terrorystyczna działająca w Casablance zaplanowała i przygotowała ataki samobójcze na zagraniczne statki zacumowane w porcie oraz na hotele „Marrakesz” i „Agadir”. Pod koniec marca 2007 roku domniemany przywódca grupy wysadził się w powietrze w kawiarence internetowej, gdy usiłowano go aresztować⁴⁵.

W pierwszej połowie 2006 roku terroryzm samobójczy pojawił się w Somalii, wraz z próbą militarnego uporządkowania sytuacji, głównie z udziałem USA i Etiopii. We wrześniu 2006 roku islamistyczna partia Al-Itihaad al-Islamija, AIAI (Jedność Islamska), której bojownicy trzy miesiące wcześniej (tj. w czerwcu) zdobyli

---

⁴² *Afganistan. Samobójczy zamach przed siedzibą banku w prowincji Helmand*, <https://www.special-ops.pl/aktualnosc/id3273,afganistan.-samobojczy-zamach-przed-siedziba-banku-w-prowincji-helmand>, [dostęp: 2.05.2020].

⁴³ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 22.

⁴⁴ K. Danielewicz, *Terroryzm w Afryce. Geneza oraz przebieg konfliktu w Mali w latach 2012–2014*, Napoleon V, Oświęcim 2016, s. 63.

⁴⁵ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 23.

Mogadisz, poinformowała o utworzeniu obozów wojskowych dla bojowników oraz ochotników na terrorystów samobójców⁴⁶.

Z kolei 21 sierpnia 2016 roku mieście Galkayo w regionie Puntland członkowie islamistycznego ugrupowania Al-Szabab dokonali dwóch zamachów samobójczych. W wyniku zamachów śmierć poniosły 23 osoby a około 30 zostało rannych. Członkowie Al-Szabab dokonali zamachów przy użyciu ciężarówek wypełnionych materiałami wybuchowymi, w których znajdowali się zamachowcy samobójcy. Ciężarówki eksplodowały w odstępach czasowych, zwiększając liczbę ofiar. Głównym celem ataku islamistów była siedziba władz regionalnych⁴⁷.

W kontekście terroryzmu samobójczego na uwagę zasługuje również Iran. Pomimo retoryki propagandowej Zachodu, przedstawiającej ten kraj jako głównego „sponsora” najgroźniejszych szyickich, ale też sunnickich organizacji terrorystycznych, rolę Iranu powinno się rozpatrywać także w kontekście stosowania terroryzmu samobójczego. Należy podkreślić, że państwo to ma szczególnie bogate doświadczenia w organizowaniu oraz wykorzystywaniu terroryzmu samobójczego i nie zawaha się go zastosować w razie pojawienia się nowego konfliktu, w którym Teheran poczuje się zagrożony. Iran i jego islamscy przywódcy prawdopodobnie są w stanie zaangażować do walki z Zachodem terrorystów samobójców na skalę trudną do wyobrażenia⁴⁸.

14 lipca 2010 roku 26 osób zostało zabitych, a około 30 rannych w podwójnym zamachu samobójczym na meczet szyicki w Zahedanie, na południowym wschodzie Iranu. Do spowodowania dwóch silnych eksplozji przyznało się sunnickie ugrupowanie Jundallah, które poinformowało, że ataki były odwetem za wykonanie w czerwcu kary śmierci na liderze tej grupy, Abdolmaleku Rigi⁴⁹.

Z kolei 14 grudnia 2010 roku 38 osiem osób zginęło, a ok. 50 zostało rannych w wyniku podwójnego zamachu samobójczego w pobliżu szyickiego meczetu na południowym wschodzie Iranu. Do ataku doszło przed meczetem immama Husajna w mieście Czachbahar w pobliżu granicy z Pakistanem, podczas uroczystości z okazji muzułmańskiego święta Aszura. Jeden z zamachowców wysadził się w powietrze przed meczetem, a drugi w tłumie wiernych. Wybuch, do którego doszło przed meczetem w Czachbaharze, zabił kilkunastu wiernych i ranił wielu modlących się w ten święty dla szyitów dzień⁵⁰.

13 lutego 2019 roku 27 osób zginęło i 20 zostało rannych w samobójczym zamachu bombowym na autobus przewożący funkcjonariuszy Korpusu Strażników

⁴⁶ Ibidem, s. 15.

⁴⁷ *Somalia. Podwójny zamach samobójczy w mieście Galkayo*, <https://www.special-ops.pl/aktualnosc/id3066,somalia-podwojny-zamach-samobojczy-w-miescie-galkayo>, [dostęp: 2.05.2020].

⁴⁸ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 15.

⁴⁹ *Iran: Zamachy samobójcze z ofiarami w ludziach*, <https://fakty.interia.pl/swiat/news-iran-zamachy-samobojcze-z-ofiarami-w-ludziach,nId,883900>, [dostęp: 9.05.2020].

⁵⁰ *Samobójcze zamachy w Iranie*, <https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/282582,Samobojcze-zamachy-w-Iranie-sa-zabici>, [dostęp: 9.05.2020].

Rewolucji Islamskiej na południowym wschodzie Iranu. Do wybuchu samochodu-pułapki doszło na drodze łączącej miasta Zahedan i Chasz w prowincjach Sistan i Beludżystan. Do przeprowadzenia ataku przyznało się sunnickie ugrupowanie Dżaisz al-Adl (Armia Sprawiedliwości), uważane przez Teheran za organizację terrorystyczną. W ostatnich latach to radykalne ugrupowanie przeprowadziło wiele ataków na cele wojskowe w Iranie⁵¹.

Żaden z problemów, który legł u podstaw islamskiego terroryzmu wymierzonego w Zachód, nie został przez Zachód rozwiązany. Dla fundamentalistów Europa jest antymuzułmańska, bezbożna i niemoralna. Widać, że zglobalizowany świat zachodni nie ma recepty na rozwiązanie konfliktów w świecie arabskim. Cywilizacja zachodnia znajduje się na etapie rozdzielenia między poprawnością polityczną i tolerancją a niezrozumieniem i niechęcią wobec społeczności muzułmańskich⁵².

Ważnym źródłem zagrożenia mogą się stać terroryści działający samodzielnie według strategii „samotnego wilka”, zradykalizowani głoszonymi w internecie hasłami światowego dżihadu. Ich akcje są spontaniczne i znacznie słabiej przygotowane niż operacje zorganizowanych grup, za to dużo trudniejsze do wykrycia. Zaniepokojenie musi budzić *open source jihad*, czyli dżihad dla wszystkich, w ramach którego ekstremiści publikują w internecie techniki produkcji bomb domowym sposobem. Z kolei samorodne komórki ekstremistyczne niekiedy nawiązują kontakt z doświadczonymi bojownikami, weteranami walk w Afganistanie, ci zaś przekazują im wiedzę niezbędną do przeprowadzenia ataków⁵³.

18 lipca 2016 roku w pociągu regionalnym relacji Treuchtlingen–Würzburg ataku na współpasażerów przy użyciu noża i siekiery dokonał 17-letni Muhammad Riyad, jak pierwotnie podejrzewano, uchodźca z Afganistanu. Rannych zostało 18 osób. Kilkanaście godzin po ataku odpowiedzialność za zamachy wzięło na siebie tzw. Państwo Islamskie (IS) poprzez publikację stosownego oświadczenia przez agencję Amaq. Natomiast 24 lipca 2016 roku 27-letni Mohammad Daleel, uchodźca z Syrii, zdetonował ładunek wybuchowy przed jednym z lokali gastronomicznych w liczącym 40 tysięcy mieszkańców miasteczku Ansbach, leżącym ok. 50 kilometrów od Norymbergii. W detonacji zginął sam zamachowiec, a 12 osób zostało rannych, w tym trzy ciężko. 25 lipca 2016 roku odpowiedzialność, analogicznie do ataku w Würzburgu, wzięło na siebie IS, publikując stosowne oświadczenie w języku arabskim i angielskim na profilach agencji Amaq na Twitterze⁵⁴.

---

⁵¹ *Zamach samobójczy w Iranie. Szef irańskiego MSZ wiąże to z konferencją w Warszawie*, <https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-zamach-samobojczy-w-iranie-szef-iranskiego-msz-wiaze-to-z-ko,nId,2834340>, [dostęp: 9.05.2020].

⁵² K. Izak, *Zagrożenie terroryzmem i ekstremizmem w Europie na podstawie wybranych przykładów. Teraźniejszość, prognoza ewolucji i kierunki rozwoju*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2011, nr 5, s. 116.

⁵³ *Ibidem*, s. 121.

⁵⁴ K. Szubart, *Zamachy terrorystyczne w Niemczech w 2016 r.*, „FAE Policy Paper” 2017, nr 2, s. 2–3.

Islamscy radykałowie, choć potępiają demokrację liberalną, potrafią ją doskonale wykorzystywać do własnych potrzeb. Gdy nawołują do zniszczenia Zachodu, powołują się na wolność słowa, ale gdy sami stają się obiektem krytyki, wówczas skarżą się na nietolerancję, rasizm oraz islamofobię⁵⁵.

Tunezyjski imigrant Anis Amri w grudniu 2016 roku wybrał się w samobójczy rajd po bożonarodzeniowym jarmarku w Berlinie ciężarówką porwaną po zabójstwie polskiego kierowcy. Rezultatem było kilkanaście osób zabitych i kilkadziesiąt rannych. W trakcie zamachu w Nicei 14 lipca 2016 roku spacerowiczów czekających na pokaz fajerwerków na nadmorskim bulwarze tratował rozpędzoną ciężarówką Mohamed Lahouaiej Bouhlel. Przed śmiercią udało mu się zabić 86 osób, a znacznie więcej zranić. Niezależnie od tego, czy sprawca był poczytalny czy nie, zainspirował on do użycia samochodu jako narzędzia destrukcji pokazną grupę naśladowców⁵⁶.

3 czerwca 2017 roku trzech sprawców w furgonetce taranowało przechodniów na moście London Bridge, po czym wyposażeni w broń białą ruszyli na wypełniony bywalcami restauracji, pubów i klubów Borough Market. Przed swoją śmiercią z rąk policji zdążyli zabić 7 osób i zranić 48⁵⁷.

Problem terroryzmu w Europie z racji globalizacji nie zniknie. Systemy państwowe prędzej czy później będą musiały się z nim zmierzyć i podjąć stosowne środki zaradcze w celu ochrony obywateli oraz wartości narodowych. Brak skutecznego działania oraz wizji bezpieczeństwa w przedmiotowym zakresie może doprowadzić do upadku idei demokratycznych ustrojów oraz wprowadzić chaos w funkcjonowaniu społeczeństwa⁵⁸.

Podsumowanie

Pułapką, w jaką wpadł współczesny świat, jest narastanie agresji i przemocy, wojen i terroryzmu. Terrorysty samobójcy mogą znaleźć rzesze naśladowców. Groza ataków terrorystycznych i wrażenie bezkarności zamachowców budzą pytania o możliwość zwalczania i ścigania międzynarodowych morderców⁵⁹.

Można przypuszczać, że w najbliższej przyszłości nadal wzrastać będzie liczba samobójczych zamachów terrorystycznych, zwłaszcza na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, których celem stanie się ludność cywilna. Zamachy terrorystyczne oraz

---

⁵⁵ K. Izak, *Ograniczenia i problemy w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości imigrantów w Europie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2017, nr 17, s. 105.

⁵⁶ B. Węgliński, *Deprofesjonalizacja terroryzmu? Modus operandi, motywacje, oddziaływanie na infrastrukturę miast*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2018, vol. 12, nr 1, s. 84–85.

⁵⁷ Ibidem, s. 89.

⁵⁸ P. Kostka, *Terroryzm XX i XXI wieku. Europa, Bliski Wschód, Afryka Północna*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2013, nr 1, s. 141.

⁵⁹ T. Borkowski, *Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014, s. 268.

zamachy samobójcze będą charakteryzowały się brutalnością, coraz większą liczbą ofiar oraz medialnym ich nagłaśnianiem⁶⁰.

Spektakularność i skala zamachów samobójczych w Nowym Jorku w 2001 roku potwierdziła, że zamachy te są skuteczną metodą działania terrorystów. Tym samym otworzyły one nowy „rozdział” w historii przedmiotowego zjawiska z mało optymistyczną prognozą co do ich powtarzalności.

Zamachy samobójcze nie są aktualnie zjawiskiem regionalnym – możliwość ich przeprowadzenia jest prawdopodobna w każdym zakątku globu. Rozwój technologii umożliwia natomiast modyfikowanie stosowanego działania i wykorzystywanych środków potrzebnych do zorganizowania i przeprowadzenia zamachu samobójczego.

Skrajne ideologie przy skutecznej propagandzie umożliwiają pozyskiwanie ślepych fanatyków gotowych do zabijania innych w imię ideałów, jakie oni, tj. zamachowcy, uważają za jedynie słuszne. Specyfika działania terrorystów samobójców powoduje, że często znajdują się oni poza pułapem wykrywalności i neutralizowania przez uprawnione służby. Tym samym stanowią ważny element realnego zagrożenia dla współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego.

Bibliografia

- Abassy M., *Typy męczenników i wzory męczeństwa w szyickim islamie*, „Kultura Słowian. Rocznik Komisji Kultury Słowian PAU” 2018, t. XIV.
- Ambrożewicz Z., *Dlaczego islam nie akceptuje Zachodu? Rogera Scrutona próba odpowiedzi*, „Nurt SVD” 2017, nr 2.
- Białek T., *Terroryzm, manipulacja strachem*, Studio Emka, Warszawa 2005.
- Bolechów B., *Terroryzm w świecie podbiegunowym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.
- Borkowski T., *Terroryzm ponowoczesny. Studium z antropologii polityki*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014.
- Chomentowski P., *Prawnokarne i organizacyjne elementy systemu antyterrorystycznego w Polsce – stan obecny i perspektywy doskonalenia*, Uniwersytet w Białymstoku. Wydział Prawa, Białystok 2013.
- Danielewicz K., *Terroryzm w Afryce. Geneza oraz przebieg konfliktu w Mali w latach 2012–2014*, Napoleon V, Oświęcim 2016.
- Deptała D., *Terroryzm samobójczy. Wybrane problemy*, „Res Politicae. Prace Naukowe Akademii Jana Długosza w Częstochowie” 2016, t. VIII.
- Dietl W., Hirschmann K., Tohoven R., *Terroryzm*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Duda D., *Terroryzm islamski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002.
- Filipkowski W., Lonca R., *Analiza zamachów samobójczych w aspekcie kryminologicznym i prawnym. Cz. I*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, nr 2.
- Horgan J., *Psychologia terroryzmu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

⁶⁰ W. Filipkowski, R. Lonca, *Analiza zamachów samobójczych...*, op. cit., s. 80.

- <https://fakty.interia.pl/swiat/news-iran-zamachy-samobojcze-z-ofiarami-w-ludziach,nId,883900>, [dostęp: 9.05.2020].
- <https://www.newsweek.pl/swiat/afganistan-samobojcy-zamachy-terrorysci-news-weekpl/6f710by>, [dostęp: 2.05.2010].
- <https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/282582,Samobojcze-zamachy-w-Iranie-sa-zabici>, [dostęp: 9.05.2020].
- <https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-zamach-samobojczy-w-iranie-szef-iranski-go-msz-wiaze-to-z-ko,nId,2834340>, [dostęp: 9.05.2020].
- <https://www.special-ops.pl/aktualnosc/id3066,somalia.-podwojny-zamach-samobojczy-w-miescie-galkayo>, [dostęp: 2.05.2020].
- <https://www.special-ops.pl/aktualnosc/id3181,afganistan.-zamach-na-szyitow-w-meczecie-w-kabulu>, [dostęp: 2.05.2020].
- <https://www.special-ops.pl/aktualnosc/id3273,afganistan.-samobojczy-zamach-przed-siedziba-banku-w-prowincji-helmand>, [dostęp: 2.05.2020].
- Huntington S., *Zderzenie cywilizacji*, Wydawnictwo Literackie Muza, Warszawa 2008.
- Izak K., *Nie tylko islam. Ekstremizm i terroryzm religijny*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2015, nr 12.
- Izak K., *Ograniczenia i problemy w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości imigrantów w Europie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2017, nr 17.
- Izak K., *Zagrożenie terroryzmem i ekstremizmem w Europie na podstawie wybranych przykładów. Teraźniejszość, prognoza ewolucji i kierunki rozwoju*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2011, nr 5.
- Jałoszyński K., *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Wydawnictwo TRIO, Warszawa 2008.
- Kostka P., *Terroryzm XX i XXI wieku. Europa, Bliski Wschód, Afryka Północna*, „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2013, nr 1 (5).
- Lasota M., Grenda B., *Arena samobójców. Wybrane aspekty terroryzmu samobójczego*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017.
- Łubiński P., *Prawo do życia a ataki samobójcze w islamie i prawie międzynarodowym*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate” 2018, nr 8.
- Mazur P., *Czy dżihad to ideologia? O niekonsekwencjach terminologicznych wokół „walki na ścieżce Boga”*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate” 2019, nr 9.
- Mroczkowski K., *Wojna i „Pokój dla Galilei”. Militarne i polityczne konfrontacje Organizacji Wyzwolenia Palestyny i Państwa Izrael na terytorium Libanu w latach 1970–1985*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2018.
- Piwowarski J., Depo J., Pajorski P., *Fundamentalizm islamski a terroryzm w XXI wieku*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron”, Kraków 2015.
- Sadowski M., *Dżihad – święta wojna w islamie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2013, nr 8.
- Sterling C., *Sieć terroru. Prawda o międzynarodowym terroryzmie*, Wydawnictwo Głos, Warszawa 1990.
- Szubart K., *Zamachy terrorystyczne w Niemczech w 2016 r.*, „FAE Policy Paper” 2017, nr 2.

- Tomasiewicz J., *Trajektoria współczesnego terroryzmu międzynarodowego – nowe wyzwania*, „Studia Lubuskie” 2016, t. XII.
- Węgliński B., *Deprofesjonalizacja terroryzmu? Modus operandi, motywacje, oddziaływanie na infrastrukturę miast*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2018, vol. 12, nr 1.
- Wysocka M., *Definicja mutacji i ewolucji terroryzmu islamskiego w XXI wieku*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni” 2018, nr 3.
- Zajda M., *Badanie wpływu aktów terroryzmu indywidualnego na stan bezpieczeństwa w państwie na podstawie wybranych zamachów*, „Security, Economy & Law” 2014, nr 5.

Suicide terrorism – determinants of the phenomenon and its impact on the international security environment

Abstract

Terrorism is a phenomenon that nowadays has become one of the greatest threats to the security not only of states, power structures, but also of entire societies. Terrorism is a dynamic phenomenon undergoing changes accompanying the development of modern civilization. The methods of terrorist organizations are also changing and are characterized by the improvement of methods of carrying out attacks. Suicide bombings are one of the most effective methods of terrorist attacks. Terrorists are most often convinced that they are acting in a just cause, they feel a kind of mission that justifies the crimes committed. They believe that the fight they are fighting is their duty. Suicide terrorists remain loyal and take into account the point of view of the terrorist group of which they are members and the goals they want to achieve together. The nature of modern terrorism means that suicide bombers are likely to find their followers.

Słowa kluczowe: samobójca, zamach, terroryzm, zagrożenie

Key words: suicide, attempt, terrorism, danger

Arkadiusz Machniak

Dr nauk humanistycznych, adiunkt w Instytucie Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego. Zajmuje się historią wywiadu i kontrwywiadu, komunistycznym aparatem represji oraz szeroko rozumianymi zagadnieniami z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego. Publikował m.in. w „Zeszytach Naukowych UJ. Pracach Historycznych”, „Krakowskich Studiach Małopolskich”, „Bezpieczeństwie. Teorii i Praktyce”, „Przeglądzie Geopolitycznym”, „Polityce i Społeczeństwie”, „Scientific Journal of the Military University of Land Forces”, „JR Journal of Humanities and Social Sciences”. E-mail: amur5@tlen.pl